

KLIMATFÖRÄNDRINGAR

Källa: Svd/Harry Bokstedt och tidskriften Nature 2/8 1990
Forskare: Thomas Bartholin (dansk)

Varma perioder:

Början av 1000-talet - ett stycke in på 1200-talet.
Varma år 1158-1177.
1650-talet var varmt.
Extremt varma var åren 1750-1770. År 1761 var varmaste sommaren,
temperaturen låg 2,07 grader över medeltemp.
Åren 1920-1940 steg temperaturen snabbt.

Kalla perioder:

Åren 1127-1146 då sommaren 1139 var rekordkall.
Lilla istiden omkr år 1570-1650.
Åren 1940-1970 sjönk temperaturen.

Uråldriga träd, som fiskats upp bl a från Torne träsk, tallar har funnits i Lappland i 7 000-8 000 år, har undersökts vid Vedanatominiska laboratoriet i Lund varvid man kunnat komma bakåt i tiden till år 402 e Kr.
Extremt varma perioder har varit omkr mitten av 700-talet, mitten av 900-talet, i början och slutet av 1100-talet, slutet av 1500-talet, senare delen av 1700-talet.
Extremt kalla perioder har varit omkr år 800, i mitten av 800-talet, åren omkr år 1150, mitten av 1300-talet.
Åren 1570-1620 var kalla liksom åren på 1640-talet.
Senare delen av 1800-talet var kall med extrem kyla under seklets sista decennium.

Svåra vårfloder/islossningar

1615 Särkilax kyrka bortfördes	varmt
1677 Keksins tulva	varm period
1756	Extremt varmt
1769 19 maj 1764 1767	1750-1770
1792 21 maj	Varm period
1796 5 juni	"
1798 14 maj	"
1802 24 maj	Varmt år
1807 1 juni	
1810	
1816	
1818	
1876	
1888	
1917	
1920	Varm period
1934	1920-1940
1935	
1936	
1964	Varm period
1968	"
1984	"
1985	"
1986	"

Isgångar i Torne älv med högt vattenstånd

Källa: J. Portin

Högsta floder:

sedan 19 maj 1769

1792 den 21 maj
 1796 den 5 juni
 1798 den 14 maj, som överhöljde ej allenast alla holmar och
 Elfstränder till 9 alnars djup (5,40 m), utan och flera 100de
 Lador, hus och gärdesgårdar följde med floden.
 1807 islossning den 1 juni
 1810
 1816
 1802 den 24 Maji
 1818
 1876 5 meter över medelvattenståndet. I Juoksengi planerades att
 spränga en kanal via Huukinvuoma. Niska gård då i fara varför
 man avstod.
 1888

B. Stecksén: ÖN i tidningarna 1740-1810, sid 47.

1677 Keksins flod

1715

1764

1767

Enl Haparandabladet 24 april 1984

1934
1935
1964
1968

Höga vårfloder med svår islossning åren

1917
1920
1922

1615 Särkilax kyrka bortfördes av älven

1984 8-11 maj Svår islossning med skador på byggnader på delen Pello-Svanstein och söder Vuento fors.
1985 11- maj Svår islossning med skador på delen Kardis-Jarhois, och söder Jylhä fors (Vojakkala).
1986 med början i Muonio älv, där stora skador uppstod.

Missväxtår

1600-talet:

1614-1618 svåra missväxtår. Underlagmannen Jakob Grubb skriver den 5 jan 1616, att mycket folk i Västerbotten "för stor hungersnöd förrest till söder till slättlandet och där tjäna och tigga sin föda, såsom och många hava med allo övergivit hus och hem och flytt med hustru och barn". År 1617 uppges antalet ödehemman i Norrland till 484.

På 1630-talet var flera missväxtår.

År 1640 skrev Luleå socken till konungen "Gud vet, att man här både i detta förlidne år så väl som i det förra haver förtärt till bröd bark, hackat och malet halm och annat, som oskäligen kreatur pläga förtära". Åren 1641 klagas över missväxt.

Vid 1642 års landsting beslöts uppmana gemene man, att de "till sin egen nytta och gagn" i hela länet skulle hugga "Swedieslandh". Allmogen skulle uppdelas i rotar och varje rote skulle hugga "om åhret till Ett tunnlands uthsäde". Varje rök skulle hugga två dagsverken. Tolvmännen skulle vara rotemästare och uppsöka lämplig skogsmark. Den säd man på detta sätt skulle erhålla, skulle inläggas i ett särskilt "Herberge" och sedan utskiftas "till den, som mäst nödträngder är och kan best behöfwa". Vid landstinget år 1650 fattades liknande beslut och försummelse belades med 8 dr smt böter.

År 1657 var också stor missväxt i hela Västerbotten.

År 1661 blev missväxt i "alla norrländerna" med nöd och stor fattigdom.

Även år 1674 var ett svårt missväxtår.

År 1686 gav "een swår och mycket beklageligh missväxt". Det långvariga regnandet förstörde allt hö och svår köld och hagel säden.

Åren 1695-1697 äro väl kända som förfärliga missväxtår, särskilt i Norrland och Finland. Hundratals människor dog av svält och följsjukdomar.

1602 var ett år, som genom köld och missväxt på säd i hela norra prosteriet (Piteå, Luleå, Calix och Torneå) gjorde att ingen, vare sig fattig eller rik, hade något att införa till kyrkohärbärgen.

Åren 1610, 1641, 1674, 1686 samt 1695-1697 voro missväxtår.

1700-talet:

Åren under 1700-talet inträffade flera missväxtår. Åren 1740-1742 anges som allmänna och svåra missväxtår, som jämföras med de svåra åren 1695-1697.

Hülphers omnämner 1769 såsom ett svårt år, då "alla säden blef skämd af frost, och Hö fördärfwadt af wätä". Svag årsväxt anges även för åren 1780, 1782, 1783, 1784 och 1787.

1800-talet:

Under 1800-talet inträffar sju svåra missväxtår i en följd, åren 1830-1836. Konungen skänkte 1832 8 000 skålpund "soppgryn" till nödlidande i Norrbottens län.

Åren 1866 och 1867 var svåra missväxtår.